

Senioři nepatří do starého železa

Jak vnímáme naše starší spoluobčany? Mají rovné postavení ve společnosti, nebo jsou diskriminováni? Neměli bychom přehodnotit své postoje vůči nim? Rok 2012 je vyhlášen Evropským rokem aktivního stárnutí a mezigenerační solidarity. Cílem je apelovat nejen na produktivní část populace, ale i na studenty, aby si uvědomili kvality a užitečnost seniorů. Ministerstvo práce a sociálních věcí otevírá diskuzi o možnostech využití potenciálu, které s sebou stárnutí populace přináší. Rok seniorů podpořily také významné osobnosti českého společenského života, včetně herečky Květy Fialové.

Přítěž, nebo přínos?

Podle dosavadních údajů žije v České republice přibližně 1,6 milionu lidí starších 65 let. Nyní představují téměř 16 % populace a jejich počet se stále zvyšuje. Právě na seniory je mnohdy nahlíženo s despektem a nedostatkem porozumění. Ovšem to, že naše populace stárne, není jejich vina. Jde o celospolečenský trend zapříčiněný nízkou porodností a prodlužováním naděje dožití. Senioři jsou často označováni za „šedé zatížení“ naší ekonomiky. Oficiálně se uvádí, že letos přispělo na jednoho starobního důchodce 2,11 poplatníků. Tato tvrzení jsou však zkreslující a obecně přispívají ke zhoršení mezigeneračních vztahů. *„Ve společnosti přetrvávají negativní stereotypy spojené se stářím a stárnutím populace. To musíme změnit skrze poukázání na jejich potřebnost a užitečnost,“* říká Jan Dobeš, náměstek ministra práce a sociálních věcí.

Vaše praxe je příliš dlouhá

Velmi diskutovanou oblastí, kde jsou často bez možnosti postihu potlačována práva starších lidí, jsou pracovněprávní vztahy. Starší zaměstnanci jsou často diskriminováni či dokonce dostávají výpovědi, byť samozřejmě z různých formálně přijatelných důvodů. Také při přijímání do zaměstnání jsou dnes často starší osoby odmítány. Podle zmocněnkyně vlády pro lidská práva, Moniky Šimůnkové, jsou senioři v české společnosti jednoznačně znevýhodňováni: *„Nejsou zcela respektována práva seniorů a je s nimi zacházeno jinak než s ostatními lidmi, aniž by k tomu byly legitimní důvody.“* Toto je právě základem diskriminace. Osobní zážitek má Milan Klapetek z Institutu celoživotního vzdělávání v Brně, který je zároveň jedním z patronů Evropského roku: *„Když jsem se jednou ucházel o jakési místo, řekli mi kulantně, že mám příliš dlouhou praxi, nikoliv, že jsem příliš star.“*

Zneužívání seniorů

Diskriminace však může mít i zcela jiný charakter. Je mnoho seniorů, kteří jsou využíváni a dopláceni na svou dobrotivost. *„Senioři, kteří vyrostli v dřívějších dobách, se často nemohou srovnat s dnešním hektickým a materiálně orientovaným světem. Proto se mohou snadno stát oběťmi cizí vypočítavosti a protiprávního jednání, oběťmi uzavření různých nevýhodných smluv. Nevnímám toto jako otázku čistě právní, spíše jako otázku mravní a etickou. A to již vůbec nemluvím o případech domácího násilí na seniorech, o kterém se nám všem mluví velmi těžko, neb je skryto za dveřmi rodin, ale existuje,“* dodává Monika Šimůnková.

Přínos seniorů

Naše populace si často neuvědomuje, že každý senior je také zákazník, který svou spotřebou zvyšuje HDP. Díky specifickým potřebám seniorů se vyrábějí nové výrobky, jako jsou např. mobily pro seniory či vybavení do domácnosti, vznikají nová pracovní místa. Navíc každý desátý člověk v důchodovém věku je zaměstnán a vytváří další společenské hodnoty. Například patronka Evropského roku, Helena Haškovcová, profesorka lékařské etiky a jedna ze zakladatelek klasické univerzity třetího věku na Karlově univerzitě v Praze, ve svých

sedmašedesáti letech neustále publikuje odbornou literaturu a vyučuje na Fakultě humanitních studií zdravotnickou etiku. Nezanedbatelná je také práce, za kterou senioři nedostávají od příbuzných žádný plat – hlídání vnoučat, pomoc v domácnosti, nákupy. Senioři jsou a chtějí být užiteční. Mají co nabídnout a mohou být pro společnost přínosem, pokud se jejich potenciál naučíme využívat.

Jak vidí současnou situaci seniorů patroni Evropského roku?

K tomu, jak se žije českým seniorům, se rozpoutala celospolečenská diskuze. Jako neradostnou vidí situaci seniorů Zuzana Baudyšová, ředitelka Nadace Naše dítě: „*Vidím dvě kategorie typických seniorů v ČR. První pracuje do roztrhání těla, aby měla na složenky a čokoládu pro vnoučata. Ta druhá, která již nepracuje, žije v obavách, jak zaplatí léky nebo zvýšený nájem...*“ Někteří senioři, jako například sociolog Ivo Možný, vnímají situaci seniorů pozitivně: „*Z postkomunistických zemí se máme my, čeští senioři, jednoznačně nejlépe, zejména hmotně. A jsem také rád, že jsem se dožil, čeho se už mnozí moji kamarádi nedožili: totiž života v bohaté a svobodné společnosti.*“ Milan Klapetek v této souvislosti vystihuje českou povahu: „*Řekl bych, že velká část seniorů na něco naříká. Do jaké míry je ovšem tento nářek pouhým běžným národním zvykem a do jaké míry je opodstatněný, to si netroufám jednoduše, jednoznačně a paušálně určit.*“

Jak podpořit aktivní stárnutí

Důležité je, aby senior sám byl aktivní. Na mladých lidech pak je, aby seniory v jejich činnosti a angažovanosti podporovali. Důležitá je nejen fyzická stránka, ale také psychika. Existuje několik způsobů, jak si udržovat pozitivní přístup k životu v seniorském věku. „*Znám hodně lidí, kteří absolvují studium třetího věku. Je úžasné, že zaprvé chodí mezi sebe a zadruhé, že se něco naučí. Sice už to moc nepoužijí v praxi, ale použijí to pro sebe a pro svoje kamarády,*“ říká herečka Květa Fialová. Další patron Evropského roku, Michal Giboda, tropický parazitolog, za důležitou považuje smysluplnou účast seniorů na dobrovolnických aktivitách: „*Dobrovolnickým životem se zbavíte pocitu zbytečnosti, nepotřebnosti a osamění – to vše pomáhá udržet si vlastní důstojnost. Otázkou je, zda jsou u nás dostatečné možnosti tohoto spolkového života.*“

Vzkaz mladým

Senioři mají dlouholeté zkušenosti, praxi, odbornost, jsou emočně vyzrálí a časově flexibilní. Vytvářejme vhodné podmínky dovolující jejich aktivní zapojení do života komunity a celé společnosti. Pojdme se navzájem obohatit třeba skrze zapojení do dobrovolných aktivit, které jdou napříč generacemi. Dávejme seniorům podněty ke společenským a kulturním aktivitám, inspirujme se jejich zkušenostmi a znalostmi, berme je jako jedinečné individuální osobnosti a buďme navzájem tolerantní. „*Nástup do autobusu a tramvají nám trvá déle, rovněž tak i výstup, jsme někdy nervózní a pomalu se rozhodujeme, někdy „překážíme“, ale není to úmysl,*“ říká Michal Giboda. O tom, že senioři mají smysl pro humor a obdivuhodný nadhled, svědčí také vzkaz Iva Možného české veřejnosti: „*Jen počkejte!*“

Kontakt pro více informací

Lenka Bočková, Ministerstvo práce a sociálních věcí, lenka.bockova@mpsv.cz, 221 922 688

O Evropském roku aktivního stárnutí a mezigenerační solidarity 2012

Rok 2012 je vyhlášen Evropským rokem aktivního stárnutí a mezigenerační solidarity, s důrazem na podporu vitality a důstojnosti všech osob. Stejně jako jiné země i Česká republika čelí důsledkům stárnutí populace, které se promítají do všech oblastí života společnosti. Vyhlášení Evropského roku je proto považováno za užitečný krok v procesu vyrovnávání se s důsledky demografických změn v České republice. Koordinací Evropského roku 2012 bylo v České republice pověřeno Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Více informací naleznete na adrese:

<http://active-ageing-2012.eu> a <http://www.mpsv.cz/cs/12968>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí, Na Poříčním právu 1, 128 01 Praha

Viktorie Plívová, vedoucí tiskového oddělení, tel.: 221 922 809

e-mail: viktorie.plivova@mpsv.cz

www.mpsv.cz